

УДК 821.161.2–1.09=16(092)І.Пасічинський

НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ НА БАЛКАНАХ 70-х років XIX ст. У ПОЕЗІЇ ІСИДОРА ПАСІЧИНСЬКОГО

Богдан КРІЛЬ

*Львівський національний університет імені Івана Франка
бул. Університетська, 1, Львів, 79000, тел.: (032) 239-47-20
Кафедра української фольклористики ім. акад. Ф. Колесси*

У повідомленні досліджується проблема відображення визвольної боротьби південних слов'ян з-під османського поневолення, польсько-українські відносини у творчій спадщині подвижника українського національного життя на Бойківщині Ісидора Пасічинського (1853–1930). Звернена увага на його невідомі вірші, які досі залишалися в рукопису. Зроблені також акценти на перебуванні українців як австрійських вояків у Боснії та їх участь у австро-турецькій війні 1877–1878 рр.

Ключові слова: південні слов'яни, національно-визвольна боротьба, українсько-польські відносини, поезія, Ісидор Пасічинський.

Серед активних подвижників українського національного життя останньої чверті XIX–початку XX ст. був сьогодні позабутий поет, фольклорист і громадський діяч Ісидор Пасічинський (*14 лютого 1853, с. Красне, Турківщина – †1930, с. Задільсько, Сколівщина). Після гімназійних студій у Дрогобичі й Ужгороді та річної служби в австрійському війську він усе своє життя провів у віддаленому карпатському селі Задільсько, де займався господарством. У вільний час складав поетичні твори, збирав і записував фольклор, займався громадсько-культурною працею, проводив просвітницьку роботу серед селян.

Дослідники писали про І.Пасічинського небагато. Коротко згадали про нього в узагальнюючих працях з історії української літератури І.Франко¹, О.Огоновський², В.Ваврик³. Згодом огляд його поетичного доробку зробили І.Филипчак⁴, К.Зозуляк⁵ і правнучка поета М.Голубович-Jones⁶. На громадсько-культурній діяльності І.Пасічинського акцентував М.Кріль⁷.

Маючи від природи дар до віршування, І.Пасічинський поетично описував навколишню дійсність і суспільно-політичну та культурну ситуацію в українському Підгір'ї.

¹ Франко І. Літературні письма // Іван Франко. Збір. тв.: У 50-ти т. Київ, 1980. Т.26. С.31–37.

² Огоновський О. Історія літератури руської. Львів, 1889. Т.2. С.719.

³ Ваврик В. Крестьяне-поэты. Лувен, 1970.

⁴ Филипчак І. Соловейко Бойківщини // Науковий вісник музею Івана Франка у Львові. Львів, 2003. Вип.3. С.70–81.

⁵ Зозуляк К. Ізидор Пасічинський // Науковий вісник музею Івана Франка у Львові. С.45–56.

⁶ Голубович-Jones М. Ізидор Пасічинський. Поет, меценат, фольклорист Бойківщини, званий соловесем Верховини (1853–1930). Львів, 2005.

⁷ Кріль М. Ісидор Пасічинський у громадсько-культурному житті бойківської Верховини // Літопис Бойківщини. 2007. Ч.1. С.59–73.

Його літературний доробок налічує кілька тисяч творів на різні сюжети, з яких лише понад півсотні свого часу були опубліковані. Тематика поезій різноманітна: оспівування краси рідного краю, опис щоденної праці і побуту селянина, громадських стосунків на селі та тогочасних суспільно-побутових відносин тощо. Серед рукописів, які зберігаються у Державному архіві Львівської області, є кілька десятків поезій, присвячених національно-визвольній війні слов'янських народів на Балканах.

Мета даного повідомлення – аналіз творів, у яких автор торкається загальнослов'янської тематики та визвольної боротьби слов'янських народів з-під чужинського панування.

Огляд опублікованих художніх творів, перегляд рукописів свідчить про те, що найбільше уваги І.Пасічинський приділив південним слов'янам. Про них він, очевидно, найбільше довідався з тогочасної преси, а також перебуваючи як австрійський вояк у Боснії. Разом з ним там відбувало військову службу багато галицьких українців, у тому числі з бойківських гір. Чимало з них загинуло в сутичках з турками, залишивши вдома осиротілими родини і дітей. Цей момент І.Пасічинський так відобразив в одному з віршів:

*Сыночку мой малесенькій
Тяжко намъ живеться
Твой батенько роднесенькій
Изъ турками беться
У Боснѣи за Австрію
Кровцю проливае
Дорогому цѣсареву слави добувае.
Славно бились там в той Боснѣ
Бойки та й гуцули
Храбростею для Австріи слави роздобули
Закончился над Босною обрядъ бисурманскій
Братамъ Сербамъ зробишь правду
Цѣсарь христіянскій⁸.*

Водночас поет велику увагу приділив національно-визвольній боротьбі слов'янських народів на Балканах у 70-х роках XIX ст. На цю грань його творчості вперше вказали М.Волянюк і С.Мовчан⁹. Заторкнута вона також у статті В.Чорнія і Т.Полещук¹⁰. Про ці події І.Пасічинському було відомо не тільки з особистих спостережень, а й з інформації у галицькій українській пресі. Перший свій твір про балканські події він опублікував у часописі “Лопата” за 3 травня 1876 р. Сюжетом для вірша стали міжнародні суперечки про вирішення долі слов'янських народів.

*Горчаковъ вамъ gut Morgen,
Даремни ваши Sorgen;
Madiary w samej rzeczy
И Васъ хотятъ зверечи...*

*Новы про се не дбайте,
На Бога уповайте,
Щобъ ся удержатъ пане –
Най чортъ беретъ Славяне!..
Что жъ Бисмаркъ князь на тое?*

⁸ ДАЛО. Ф.1245. Оп.3. Спр.16. Арк.142зв.

⁹ Волянюк М.В., Мовчан С.П. Национально-освободительное движение южнославянских народов 70-х годов XIX в. и общественность восточной Галиции // Незабываемый подвиг. Некоторые аспекты русско-турецкой войны 1877–1878 гг. и освобождения Болгарии от османского ига. Львов, 1980. С.163.

¹⁰ Чорній В., Полещук Т. Национально-визвольна боротьба болгарського народу у 70-х роках XIX ст. і західноукраїнська громадськість // Проблеми слов'янознавства. Вип.38. Львів, 1988. С.60.

*Балканъ – дело чужое;
Въ прочомъ тамъ бомбы лютъ ся,
Въ конци комуь сдадутъ ся!..¹¹*

Українські часописи уважно стежили за розвитком подій на Балканах, постійно подавали нову інформацію, розповідали про реакцію українського суспільства. Особливо вразило громадськість жорстоке придушення болгарського антиосманського повстання в 1876 р. З приводу цих подій наприкінці 1876 р. І.Пасічинський опублікував у львівському часописі “Ластівка” вірші “В Болгарії під турками”, “Смерть болгарина”, “Сирота болгарин”, “На новий рік 1877” і “Пожар”. У поезії “Смерть болгарина” розповідається про важкі умови життя простого люду, про втечі болгар в інші країни. Трагізмом пройняті рядки, в яких йдеться про безвихідне становище людини та її самогубство. Важку долю болгарського народу під османським пануванням І.Пасічинський описав у вірші “В Болгарії під турками”. Провідний мотив його – опір поневолювачам, прагнення до свободи:

*Выйшли женць, жито жалю,
По своему заспъвали,
А въ томъ Турки надлетъли,
И шаблями зазвенъли...

Женці разомъ поставали,
Серпи, косы набивали...
И кровь брызла берегами,
Звонятъ косы съ шабельками¹²...*

Жорстокість турецьких військ при придушенні Квітневого повстання описано у віршах І.Пасічинського “Христіане в Туреччині”, “Пожар”. У поезії “Сирота Болгарин”, присвяченій подіям Квітневого повстання 1876 р., утверджується думка про необхідність продовження визвольної боротьби, незважаючи на хвиливу невдачу.

*На березі при Дунаю
У Болгарськїм славнїм краю
Стоїть хлопець черноокїй
Смотрить на дунай широкїй
Тяжку думу він думає.
Горе сестро тобі горе
Взяли турки тя за море
І я хочу за тобою
Дунайською глибиною
Переплисти налетіти
Лютим туркам відплатити¹³.*

Основна сюжетна лінія вірша “На новий рік 1877” – висловлення співчуття болгарському народові і надії на здобуття ним свободи.

*О Божье пресвяте Дитя,
Родився Ты, щобъ спасти свѣтъ;
Глянь надъ Дунай – пустыня край,
Колько тамъ народъ терпїть бѣдъ!
Дай то, о Боже, щобъ сей день
Закончивъ муки христїанъ,
Щобы свободу Новый Рокъ*

¹¹ Лопата. 1876. 3 мая.

¹² Ластівка. 1876. 31 груд.

¹³ Буковинско-русскій календарь. 1878. С.68.

Приньсь для братей, для Славянь¹⁴.

І.Пасічинський не оминув також подій війни 1876 р., яку вели Сербія і Чорногорія проти Туреччини. Після поразки Сербії у цій війні І.Пасічинський написав вірш “Сербська веснянка”¹⁵. Натомість, Чорногорія не припинила військових дій і завдала туркам відчутних втрат. Успішній антиосманській боротьбі чорногорців український поет присвятив твір “Чорногорець овчар-побідитель”, опублікований у “Буковинсько-руському календарі у 1878 р.”. Провідною думкою цього твору, а також вірша “До славян” є необхідність загального виступу проти турецьких поневолювачів:

*Славяни браття! Храбрі герої,
Бог на поміч да буде,
Начате діло – діло святеє,
Ціла Європа так судить –
А хто противну гадку гадає,
Ворог вам, браття Славяне.
Бо що ж миліше понад свободу?¹⁶*

Ідея єднання всіх слов'янських народів, громадянська позиція поета найкраще відображена у вірші “Герої”, опублікованому в “Ластівці” у 1878 р.:

*Бродячи в крові не униваєте,
Коли раз время настало,
Щоби за вами ціле славянство
Піснь воскресення співало!..
А заки, браття, ваші шеломи
Осінить слава свободи,
Від Візантії до Новгороду
В один зіллються народи.*

Поетичним словом відгукувався І.Пасічинський про національно-визвольну війну на Балканах, події з нагоди роковин знаних слов'янських громадських діячів, поетів. Серед рукописів зберігся чорновик вірша (42 рядки), написаний 23 лютого 1887 р. і присвячений російському поету і публіцисту, слов'янофілу І.Аксакову під назвою “Вінок на могилу Івана Сергійовича Аксакова”. Провідним мотивом цього твору була ідея визволення всіх слов'янських народів з-під османського гніту при російській допомозі:

*Загравь Дунай, славянь батько,
Балкань гремьль, Босфор ревьль,
Сила Руси величезной
Трупомь потрясала...
Крайность братей покликкала
Русских друзей кь морю.
Розлилося море крови
Славянской крови...¹⁷*

У загальній поетичній спадщині І.Пасічинського є й чимало інших поезій на слов'янську тематику. Хоча з художнього погляду ці твори здебільшого недосконалі, всіх їх об'єднувала ідея боротьби поневолених народів за своє національне визволення. Окремі з них були опубліковані, мали свого читача серед українців і не могли не пробуджувати думки про відновлення власної держави.

¹⁴ Ластівка. 1876. 31 груд.

¹⁵ Буковинсько-руський календарь. 1878. С.68.

¹⁶ Там само. С.69.

¹⁷ ДАЛЮ. Ф.1245. Оп.3. Спр.1. Арк.155.

**NATIONAL LIBERATION MOVEMENT IN THE BALKAN REGION
in 70s of XIXth c. IN THE POETRY OF ISIDOR PASICHYNSKI**

Bogdan KRIL

*L'viv Ivan Franko National University
1, Universytets'ka Str., L'viv, 79000, тел.: (032) 239-47-20
F. Kolessa Department of the Ukrainian Folklore Studies*

The problem of reflection of South Slavs liberation fight from under the Ottoman slavery, Polish-Ukrainian relations in the creative inheritance of devotee to Ukrainian national life on Boykivshchina Isidor Pasichynskyi (1853–1930) are investigated in the report. Attention is paid to his unknown poems, that until now remained in a manuscript. Accent is made also on the stay of Ukrainians as Austrian warriors in Bosnia and their participating in Austrian-Turkish war 1877–1878.

Key words: South Slavs, national liberation fight, Ukrainian-Polish relations, poetry, Isidor Pasichynskyi.

**НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОЕ ДВИЖЕНИЕ НА БАЛКАНАХ
70-х годов XIX в. В ПОЭЗИИ ИСИДОРА ПАСИЧИНСКОГО**

Богдан КРИЛЬ

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Университетская, 1, Львов, 79000, тел.: (032) 239-47-20
Кафедра украинской фольклористики им. акад. Ф. Колессы*

В сообщении исследуется проблема отражения освободительной борьбы южных славян из-под османского порабощения, польско-украинские отношения в творческом наследии подвижника украинской национальной жизни на Бойкивщине Исидора Пасичинского (1853–1930). Обращено внимание на его неизвестные стихотворения, которые до сих пор оставались в рукописи. Сделан также акцент на пребывании украинцев как австрийских воинов в Боснии и их участии в австро-турецкой войне 1877–1878 гг.

Ключевые слова: южные славяне, национально-освободительная борьба, украинско-польские отношения, поэзия, Исидор Пасичинский.

Стаття надійшла до редколегії 11.10.2010
Прийнята до друку 29.10.2010